

GEOGRAFINIAI RENGINIAI MOKYKLOJE, SKIRTI ŽEMĖS DIENAI

Laima Railienė

Šiaulių universitetas. Gamtamokslinio ugdymo tyrimų centras. Šiauliai

El. paštas: laimarailienė@yahoo.com

Įvadas

Siekiant aktyvinti ugdymo(si) procesą, sudominti mokinius dėstomu dalyku mokykloje, labai svarbu keisti ugdymo stilius, dalykų dėstymo metodiką, įvairinti mokinių veiklą pamokoje ir nepamokinėje veikloje.

Pakitęs ugdymo programoms bendrojo lavinimo mokyklose, ypač akcentuojama ugdymo(si) kokybė. Nemažai dėmesio skiriama ne tik dalykinėms kompetencijoms įgyti, bet labai akcentuojamas ir bendrųjų kompetencijų (mokėjimo mokytis, komunikavimo, pažinimo, iniciatyvumo ir kūrybingumo, kultūrinės, socialinės pilietinės ir asmeninės kompetencijos) įgijimas, mokinių gebėjimų ugdymas. Taip atiduodamas prioritetas gebėjimams, o ne žinioms. Mokinys turi tapti aktyviu pamokos ir nepamokinės veiklos dalyviu. Taip jis aktyviai dalyvaus veikloje, kurioje bus apdorojama informacija ir formuojamos žinios. Tokio pobūdžio gebėjimų mokiniai gali įgyti ne tik pamokose. Tinkamas papildomo moksleivių ugdymo organizavimas taip pat turi reikšmingos įtakos moksleivių dalykinių ir bendrųjų kompetencijų ugdymui.

Knygoje „Papildomojo ugdymo formos“ (Dapkienė, 1998) teigiama, kad papildomojo ugdymo organizavimas yra įdomi veikla po pamokų, atitraukianti moksleivius nuo tuščio, beprasmiško laiko leidimo, kartu ir nuo žalingų įpročių, nusikalstamumo. Tokia veikla sudaro sąlygas realizuoti saviraiškos ir bendravimo poreikį, ugdytis dalykines ir bendrąsias žinias bei kompetencijas, taip pat kelia ir kultūrinę moksleivių savimonę.

Labai dažnai teigiama, kad tokią papildomą veiklą moksleiviai turėtų pasirinkti patys. Tačiau kyla klausimas – o jei jie visiškai nepanorės užsiimti tokia veikla? Peršasi išvada, kad tokie veiklai svarbu mokinius paskatinti ir nukreipti. Papildoma veikla mokiniai gali užsiimti ne tik po pamokų. Įvairia veikla, kuri gali būti vadinama ir dalyvavimu mokykloje organizuojamuose renginiuose, mokiniai užsiima ir specialiai tam skirtų pamokų metu.

Straipsnio tikslas – atskleisti Kėdainių „Ryto“ vidurinėje mokykloje organizuojamų renginių, skirtų Žemės dienai, privalumus, ugdant moksleivių dalykines ir bendrąsias kompetencijas, skatinant moksleivių domėjimąsi geografijos dalyku.

Geografinių renginių organizavimo kriterijai ir metodika

Kiekviena veikla reikalauja tam tikros struktūros, tinkamai parinktos metodikos. Tokių sąlygų laikantis bus pasiektas norimas ir efektyvus rezultatas. Organizuojant dalykines šventes ar renginius, o juo labiau juos kartojant, svarbu išvengti monotoniškumo ir

pasikartojimo. Tokiuose renginiuose svarbu mokiniams suteikti teigiamų emocijų, pasitenkinimo savo darbo rezultatais. Juk šventei ar renginiui reikėjo pasiruošti. Tokia veikla turi būti prasminga ir suteikti šventiško jausmą.

Norėčiau atkreipti dėmesį, kad Kėdainių „Ryto“ vidurinėje mokykloje atskirų geografinių renginių organizavimas per ilgesnį laiką tapo tradicija. Tokius renginius ar šventes kiekvienais metais stengiamasi organizuoti kitaip, vis įtraukiant naujų elementų. Kiti geografiniai renginiai gali būti vedami naujai. Patikę mokiniams, pateisinę savo efektyvumą renginiai taip pat gali tapti tradiciniais.

Pagrindiniai kriterijai, kuriais remiantis mokykloje organizuojama veikla, skirta Žemės dienai, yra:

- kurioms klasėms skiriamas renginys, šventė;
- kurio amžiaus ar koncentro mokiniai dalyvaus renginyje;
- vyks per specialias pamokas ar po pamokų;
- dalyviai tik vienos mokyklos mokiniai ar renginyje dalyvaus ir kitų mokyklų atstovai;
- kuriam laikui planuojamas renginys (pamokai, kelioms pamokoms, dienai, savaitei ir kt.).

Labai svarbu tokiuose renginiuose leisti pasireikšti ne tik aktyviems mokiniams, bet ir tiems, kurie yra mažiau aktyvūs ar net pasyvūs.

Per ilgesnį tokio pobūdžio renginių organizavimo laikotarpį pasitvirtino tam tikrą jų parengimo ir vedimo metodika ir reikalavimai. Svarbiausia iš jų:

- laiko ir vietos numatymas;
- renginio ar šventės vietos apipavidalinimas;
- tikslų ir uždavinių numatymas;
- renginio atributikos numatymas ir paruošimas;
- temos parinkimas ir scenarijaus paruošimas;
- dalyvių numatymas ir išankstinis jų parengimas numatytai veiklai (komandų sudarymas);
- renginio vedėjų parinkimas ir paruošimas;
- paties renginio vedimas;
- šventės ar renginio užbaigimas;
- aptarimas, analizavimas ir koregavimas (jei tai tradicinis renginys).

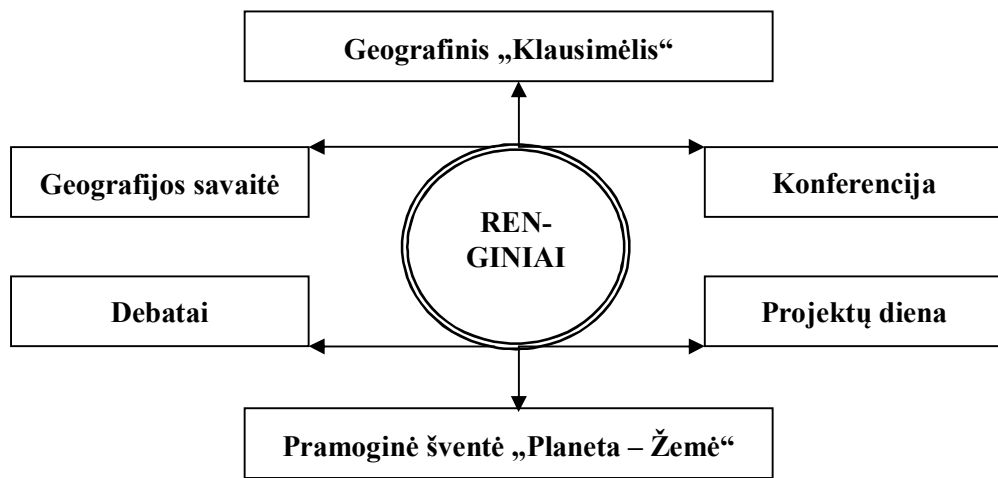
Ugdomojo proceso efektyvinimas taikant nepamokinę veiklą

Kėdainių „Ryto“ vidurinėje mokykloje, kaip ir kitose šalies bendrojo lavinimo mokyklose, jau tapo tradicija organizuoti įvairius renginius, skirtus Žemės dienai. Šiais renginiais stengiamasi sudaryti sąlygas mokiniams pagilinti geografijos žinias, suteikti teigiamų emocijų. Mokiniai mokosi bendrauti, dirbti komandoje, ugdytis atsakomybę už atliktą individualų darbą ir darbą komandoje.

Kiekvieno renginio sėkmė labai priklauso ne tik nuo parengimo, bet ir nuo visų dalyvių nusiteikimo tam renginiui. Visada lengviau paruošti šventę ar renginį, kai dirba mokytojų ir mokinių komanda. Tokia praktika ir yra naudojama straipsnyje minimoje mokykloje.

Žemės diena gali būti organizuojamas vienas numatytas renginys. Gali būti organizuojamas kelių renginių ciklas. Tada Žemės dienos paminėjimas neapsiriboja tik konkrečia diena, bet yra išdėstomas per kelias dienas, savaitę ar net mėnesį. Kadangi įvairių renginių, skirtų šiai šventei, jau nemažai, tai kiekvienais metais yra galimybė juos keisti, taikyti įvairių amžiaus grupių mokiniams. Mokiniais visada įdomu, kai tokiuose renginiuose dalyvauja jų tėvų ir mokytojų komandos.

Geografiniai renginiai, kurie yra ir gali būti vedami Žemės dienos proga, pateikti schemeje (pav.1).

1 pav. Renginiai, skirti Žemės dienai mokykloje

Iš schemos matome, kad pagrindiniai renginiai, skirti Žemės dienai, yra gana įvairūs. Jie gali būti susiję tarpusavyje arba kiekvienas renginys gali būti organizuojamas atskirai.

Vienas iš renginių – geografinių projektų rengimas. Mokykloje jie pristatomi per projektų dieną. Kurdami projektą mokiniai mokosi bendradarbiauti, dirbti komandoje, pritaiko teorines žinias praktikoje. Projektai gali būti trumpalaikiai ir ilgalaikiai. Per projektą yra sudaromos sąlygos visiems grupės nariams pareikšti savo nuomonę, pasiūlyti projekto vykdymo būdus. Temos pasirinkimas turėtų būti laisvas, svarbu, kad mokiniai rastų bendrą ir jiems visiems svarbią temą, mokytųsi kartu dirbti, jį parengtų ir pristatytų, parinkę tam tikrą būdą ar formą. Projektų pristatymas gali būti labai įvairus – rašytinis, žodinis, eksplikacinis, maketinis, panaudojant naujausias IKT technologijas (Railienė, Lamanaukas, 2000).

Parengtus projektus svarbu įvertinti. Pagrindiniai vertinimo kriterijai yra darbo originalumas, išsamumas, estetiškumas, darbe panaudotų žinių praktinė išraiška, praktinė reikšmė (Railienė, 2006).

Mokykliniai debatai, kaip mokymo metodas, svarbūs tuo, kad moko suvokti, jog nėra ir negali būti vienos nuomonės, moko argumentuotai ir logiškai mąstyti, aiškinti ir pagrįsti savo nuomonę faktais, ugdo kritinį mąstymą ir savarankiškumą, skatina išklausti oponentą, gerbti priešingą nuomonę ir kt. Debatai gali būti viena iš veiklos formų, kai siekiama sudominti geografijos dalyku. Jie leidžia moksleiviams parodyti geografijos dalyko žinias ir gebėjimus. Tai tokia pat komandinė mokinių veikla kaip ir projektai. Debatai gali vykti ir specialių pamokų metu (Railienė, 2008).

Geografijos savaitė mokykloje – labiau struktūrizuotas renginys. Jos svarbiausi tikslai – praplėsti moksleivių geografines žinias, skatinti jų aktyvumą, savarankiškumą, siekti, kad įgytos žinios apie gamtą, socialinę aplinką, jos tyrimą, išsaugojimo perspektyvas taptų neatskiriama moksleivių veiklos dalimi. Geografijos savaitė, kaip ir kiti geografiniai renginiai mokykloje, yra ne tik moksleivių geografinių žinių patikrinimas, bet ir akiračio plėtimas, teigiamų emocijų suteikimas. Žinoma, jei visą laiką būtų dirbama pagal tą patį scenarijų, tai po kiek laiko geografijos savaitė taptų neįdomus renginys. Svarbu keisti veiklos būdus. Moksleiviams visada būna įdomiau, jei jie patys tampa ne tik aktyviais geografijos savaitės dalyviais, bet ir rengėjais. Mokiniai tokiam renginiui dažnai pateikia įdomių idėjų ir sumanymų (Railienė, 1994, 2008).

Jau daug metų balandžio mėnesį Kėdainių „Ryto“ vidurinėje mokykloje organizuojama respublikinė moksleivių ir mokytojų konferencija „Gamta ir mes“. Joje savo pranešimus skaito šalies mokyklų moksleiviai bei mokytojai, neformaliojo ugdymo specialistai. Moksleivių pranešimai remiasi atliktų tyrimų ir projektinių darbų medžiaga, mokytojai dalinasi savo darbo patirtimi, rengiant moksleivius tiriamiesiems darbams. Konferencijoje dalyvauja įvairaus amžiaus moksleiviai. Svarbu atkreipti dėmesį į tai, kad jie pateikia tokių tyrimų, kuriais suaugusieji net nepasidomi, medžiagos.

Vienas iš naujausių renginių, vedamų mokykloje, – geografinis „Klausimėlis“. Mokiniai užduoda geografinius klausimus mokiniams, mokytojams, kitiems mokyklos darbuotojams. Atsakymai būna labai įvairūs, teisingi, neteisingi, su tam tikru humoro atspalviu. Paskui gauti atsakymai tam tikra forma pateikiami mokyklos bendruomenei.

Jau tradiciniu tampantis renginys mokykloje – rajoninė šventė šeštokams „Planeta – Žemė“. Tai labiau pramoginio pobūdžio šventė šeštos klasės mokiniams, kurie tik tais metais pradeda mokytis geografijos. Per šventę mokiniai atlieka praktines užduotis, dirba komandose, žaidžia geografinius žaidimus. Tokiu renginiu norima ne tik lavinti mokinių įgūdžius, įtvirtinti geografijos žinias, bet ir suteikti kuo daugiau teigiamų emocijų.

Apibendrinimas

Daug metų Kėdainių „Ryto“ vidurinėje mokykloje organizuojamos šventės ir renginiai, skirti Žemės dienai, parodė, kad tai padeda ne tik mobilizuoti visą mokyklos bendruomenę, bet ir pajvairina ugdomąjį procesą.

Svarbu atkreipti dėmesį į tai, kad visi renginiai turi būti gerai suplanuoti laiko ir turimų išteklių atžvilgiu. Jei renginiai vyksta vieną dieną ar savaitę, tai jų mažiau. Jei tam skiriamas visas mėnuo, tada renginių įvairovė didesnė. Kai kurie renginiai, kaip, pvz.,

konferencija, geografijos savaitė, projektų diena, šeštokų šventė „Planeta – Žemė“ jau yra tapę tradiciniais renginiais.

Visi tokio pobūdžio renginiai turi nemažą vertę. Jie ne tik ugdo moksleivių dalykines, bet ir bendrąsias kompetencijas.

Literatūra

Dapkienė S. (1998). *Papildomojo ugdymo formos*. Šiauliai.

Railienė L. (1994). *Geografijos savaitė mokykloje*. Vilnius.

Railienė L., Lamanauskas V. (2000). Projektinis gamtamokslinis moksleivių ugdymas. – *Gamtamokslinis ugdymas bendrojo lavinimo mokykloje: respublikinės mokslinės praktinės konferencijos rinkinys*. Šiauliai, p. 41–50.

Railienė L. (2006). Projekto metodas – vienas efektyviausių veiksnių, ugdant moksleivių aktyvumą mokymo procese. VII respublikinės moksleivių ir mokytojų konferencijos „Gamta ir Mes“ pranešimų straipsniai ir tezės. Kėdainiai, p. 25–26.

Geografijos savaitė kaip galimybė efektyvinti moksleivių geografijos mokymą. – *Gamtamokslinis ugdymas bendrojo lavinimo mokykloje*. Šiauliai, p. 29–33.

Railienė L. (2008). Gamtamokslinis moksleivių ugdymas, naudojant debatų metodą. – *Gamtamokslinis ugdymas bendrojo lavinimo mokykloje: respublikinės mokslinės praktinės konferencijos rinkinys*. Šiauliai, p. 107–110.

Summary

EARTH DAY GEOGRAPHICAL EVENTS AT SCHOOL

Laima Railienė

University of Siauliai, Lithuania

After the change of the teaching programmes in secondary schools a special emphasis is laid on educational quality. Attention is paid not only to the subject competencies acquirement. Common competences are even more emphasized. Thus abilities are prior to knowledge. Students are able to get such abilities not only in the lessons. Appropriate students' extra activities organization influences subjective and common competencies development.

The article deals with the festivals and events of the Earth Day, organized in „Rytas“ secondary school. The description and presentation methods of such activities are introduced.

Keywords: subjective and common competencies, educational effectiveness, educating strategies and styles.